

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 Projekt współfinansowany przez
Unię Europejską w ramach
Europejskiego Funduszu
Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu		Kod ECTS	
Wykład wydziałowy: Rytuály życia codziennego w średniowiecznej Skandynawii i Islandii		8.0.14909	
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
Instytut Skandynawistyki i Fennistyki			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	drugiego stopnia
Wydział Filologiczny	Lingwistyka stosowana	forma	stacjonarne
		moduł specjalnościowy	wszystkie
		specjalizacja	wszystkie
Wydział Filologiczny	Skandynawistyka	poziom	drugiego stopnia
		forma	stacjonarne
		moduł specjalnościowy	wszystkie
Wydział Filologiczny	Filologia polska	specjalizacja	wszystkie
		poziom	drugiego stopnia
		forma	stacjonarne
Wydział Filologiczny	Filologia romańska i iberystyka	moduł specjalnościowy	wszystkie
		specjalizacja	wszystkie
		poziom	drugiego stopnia
Wydział Filologiczny	Logopedia	forma	stacjonarne
		moduł specjalnościowy	wszystkie
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
dr Grzegorz Bartusik; dr hab. Maria Sibińska, profesor uczelni			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin		Liczba punktów ECTS	
Formy zajęć		2	
Wykład		30 godzin - uczestnictwo w zajęciach;	
Sposób realizacji zajęć		20 godzin - przygotowanie do zajęć i do zaliczenia.	
zajęcia on-line		Razem: 50 godzin = 2 ECTS.	
Liczba godzin			
Wykład: 30 godz.			
Termin realizacji przedmiotu			
2023/2024 letni			
Status przedmiotu		Język wykładowy	
- obowiązkowy - fakultatywny (do wyboru)		polski	
Metody dydaktyczne		Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne	
- Wykład konwersatoryjny - Wykład z prezentacją multimedialną		Sposób zaliczenia	
		Zaliczenie na ocenę	
		Formy zaliczenia	
		kolokwium pisemne lub ustne	
		Podstawowe kryteria oceny	

Student uzyskuje zaliczenie na ocenę na podstawie kolokwium sprawdzającego stopień przyswojenia treści, które były realizowane podczas wykładu - 100%.
Warunkiem przystąpienia do kolokwium i uzyskania zaliczenia jest aktywny udział w zajęciach (co najmniej 80% obecności).

Sposób weryfikacji założonych efektów uczenia się

zakładany efekt uczenia się	kolokwium	dyskusja
	Wiedza	
K_W04	+	+
	Umiejętności	
K_U03	+	+
	Kompetencje społeczne	
K_K06		+

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi**A. Wymagania formalne**

Wybór wykładu

B. Wymagania wstępne

Brak

Cele kształcenia

Głównym celem przedmiotu jest pogłębienie wiedzy studentów o kulturze duchowej i materialnej, literaturze i religii średniowiecznej Europy Północnej, szczególnie w zakresie życia codziennego i rytuałów życia codziennego społeczeństwa średniowiecznej Skandynawii i Islandii. Celem zajęć jest również wzbogacenie prowadzonej przez studentów lektury średniowiecznej literatury islandzkiej metodą kontekstową, ukazującą relacje dawnej literatury staronordyckiej z rzeczywistością społeczną i materialną w średniowiecznej Skandynawii i Islandii.

Treści programowe

- "Kvöldvaka" - czytelnictwo, piśmiennictwo i manuskrypty w średniowiecznej Skandynawii i Islandii.
- Kamienie runiczne i inskrypcje runiczne. Mitologizacja pisma.
- Śmierć i rytuał pogrzebowy: pochówki i groby kurhanowe, komorowe oraz łodziowe. Przekazy sag islandzkich, poezji skaldów i "Eddy poetyckiej" o śmierci i pogrzebie w kontekście znalezisk archeologicznych.
- Znaczenie darów grobowych, rytualnych gestów i zachowań w kontekście mitologii nordyckiej. Kosmologia i eschatologia mitologii nordyckiej.
- Koncepcje ciała, duszy i zaświatów w wierzeniach staroskandynawskich. "Draugr" - ozywający zmarły i metody zapobiegania powrotowi zmarłych (pochówki i groby atypowe, groby wampiryczne, rytuały apotropaiczne).
- Kultywowanie pamięci o zmarłych - żałobna poezja skaldów ("erfivæði"). Kult zmarłych jako źródło religii staronordyckiej.
- Rytuały ograniczające arbitralne akty przemocy: pojedynek honorowy "hólmganga". Amoralność bóstw staroskandynawskich, koncepcja przeznaczenia i "sąd Boży".
- Krwawa zemsta rodowa "hefnd", zwyczaje i przepisy prawne związane z zabójstwem i morderstwem. Bogowie Hödr i Loki a zabójstwo boga Baldra. Baldr jako "kozioł ofiarny" (René Girard). Ofiary z ludzi w religii staroskandynawskiej.
- Wykluczenie społeczne - banicja większa, banicja mniejsza, stygmaty społeczne ("níð", "ergi"), słup pogardy "níðstang". Bogowie Loki i Odyn a przekraczanie norm społecznych. Loki jako figura trickstera.
- Tworzenie więzi interpersonalnej: zaprzysiężone braterstwo ("fóstræðralag"), przybrane ojcostwo, ślub i rozwód. Relacje rodzinne między rodami bogów staroskandynawskich (Asowie i Wanowie)
- Rytuały związane z narodzinami dziecka. Dzieciobójstwo.
- Gry i zabawy wikingów. Hnefatafl - strategiczna gra planszowa średniowiecznych Skandynawów.
- Roczny rytm życia człowieka średniowiecznego w Skandynawii: kalendarz i święta religii staroskandynawskiej.

Wykaz literatury**A.1. Literatura wykorzystywana podczas wykładu:**

- Abram, Ch.: Myths of the Pagan North: the Gods of the Norsemen. London 2011.
- Ciesielski, Z.: Dzieje kultury skandynawskiej. Gdańsk 2016.
- Davidson, H. R. E.: Scandinavian Mythology. London-New York 1969.
- Dumézil, G.: Bogowie Germanów. Szkice o kształtowaniu się religii skandynawskiej. Przeł. A. Gronowska. Warszawa 2006.
- Edda poetycka. Przeł. A. Żaluska-Stromberg. Wrocław 1986.
- Gardela, L.: Bad Death in the Early Middle Ages. Atypical Burials from Poland in a Comparative Perspective / Zła śmierć we wczesnym średniowieczu. Pochówki atypowe z ziem polskich w perspektywie porównawczej. Rzeszów 2017.
- Gardela, L.: Worshipping the Dead. Viking Age Cemeteries as Cult Sites? W: Germanische Kultorte. Vergleichende, historische und rezeptionsgeschichtliche Zugänge. Red. M. Egeler. Munchen 2016, s. 169-205.

- Gardela L.: Dead or alive? "Chamber graves" and their inhabitants in the Old Norse literature and Viking-Age archaeology, W: Scandinavian Culture in Medieval Poland. Red. S. Moździoch et al. Wrocław 2013, s. 373-393.
- Gardela, L.: Buried with Honour and Stoned to Death? The Ambivalence of Viking Age Magic in the Light of Archaeology. "Analecta Archaeologica Ressoviensia" 2009, t. 4, s. 339-375.
- Gogłóza, W.: Islandzka gospodarka w okresie Wolnej Wspólnoty, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych” 2019, t. 80 , s. 7-41.
- Gogłóza, W.: Przemoc w średniowiecznej Islandii – skala, charakter i czynniki ograniczające. „Miscellanea Historico-luridica” 2018, t. 17, z. 1, s. 227-252.
- Lindow, J.: Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs. Oxford 2001.
- Morawiec, J.: Norwegia. Początki państw. Poznań 2017.
- Morawiec, J.: Dania. Początki państw. Poznań 2019.
- Morawiec, J.: Między poezją i polityką. Rozgrywki polityczne w Skandynawii XI wieku w świetle poezji ówczesnych skaldów. Katowice 2016.
- Page, R. I. : Pismo runiczne. Warszawa 1998.
- Price, N.: Children of Ash and Elm. A History of the Vikings. New York 2022.
- Price, N.: Passing into Poetry: Viking-Age Mortuary Drama and the Origins of Norse Mythology. "Medieval Archaeology" 2010, t. 54, s. 123-156.
- Runy. Red. Witold Maciejewski. Warszawa 2011.
- Sagi islandzkie. Zarys dziejów literatury staronordyckiej. Red. J. Morawiec, Ł. Naubauer. Warszawa 2015.
- Snorri Sturluson: Edda. Trans. A. Faulkes. London 1995.
- Snorri Sturluson: Heimskringla. Red. A. Waśko, J. Morawiec. Tłum. J. Morawiec, A. Waśko, M. Rey-Radlińska, J. Sroolec-Skórzewska, R. Leśniakiewicz-Drzymała, G. Bartusik i R. Gogosz. Kraków 2021.
- The Complete Sagas of Icelanders. Ed. Vidar Hreinsson. Reykjavik 1997.
- The Viking World. Ed. S. Brink & N. Price. London - New York 2008.
- Turville-Petre, E.O.G.: Myth and Religion of the North: The Religion of Ancient Scandinavia. London 1964.
- Waśko, A.: Arystokraci ducha obraz społeczeństwa średniowiecznego w Revelaciones Św. Brygidy Szwedzkiej. Kraków 2009.

Kierunkowe efekty uczenia się K_W04 K_U03 K_K06	Wiedza Student: ma pogłębioną wiedzę o kulturowym, etnicznym i religijnym zróżnicowaniu obszaru Europy Północnej w epoce wikingów (K_W04).
	Umiejętności Student: potrafi przeprowadzić krytyczną analizę tekstów literackich dotyczących epoki wikingów (K_U03).
	Kompetencje społeczne (postawy) Student: wykorzystując wiedzę na temat historycznych aspektów wielokulturowości Europy Północnej, jest gotowy do propagowania postawy otwartości wobec różnic kulturowych (K_K06).
Kontakt grzegorz.bartusik@us.edu.pl	